

—š— Vpokojena sta tovariša Josip Klopčič, nadučitelj v Št. Petru v Savinjski dolini in Jos. Koschutnik, nadučitelj na okoliški šoli v Vojniku pri Celju. — Slednji pa misli, kakor se sliši, pridržati si šolsko vodstvo. Kako to? Če se že ne misli nadučiteljsko mesto sedaj namestiti, potem pristojna vodstvo šole absolutno aktivnemu učitelju!

—š— Učitelji in rekviracija. — Ob rekviraciji živil na slov. Stajerju sodeluje skoro povsod — seve na tozadevno zapoved — tudi ljudskošolsko učiteljstvo. Zakaj pa gosp. duhovni ne? Ja, Bauer, das ist was anderes! Odij ni prijetna stvar...

—š— Sedemdesetletnica dr. O. Steinwenderja. — Mnogoletni državni poslanec, zloglasni šolski reformator, dr. Oton Steinwender, je obhajal nedavno svojo 70-letnico. — Ime Steinwender je bilo pred leti tudi na Stajerskem — moderno. Mož je bil vedno gostobeseden; govoril in pisal je — in to dela še danes — o vsem mogočem. Kaj čudo, da je zahajal na stare dni — on, bivši profesor — tudi šolsko kljuse! Pod zaščito nemškega liberalizma se je Steinwender kazal le kot opoda — klerikalcem. Najbolje se je to videlo ob njegovih »šolskih« govorih v deželni zboru koroškem. Dr. Steinwender je sploh kot učitelj srednješolski kazal veliko nezalost na polju ljudskošolskem.

— Bil je, kot pravi dunajska »Freie Lehrerstimme« v svoji 5. letošnji številki »einer der blutigsten Dilettanten auf dem Schulgebiete«. — Smo pač stari, gosp. doktor! In starost sama je že bolezen...

—š— Iz ruskega ujetništva iz Penze ob Uralu se je oglasil po mnogih mesecih gimnazijski abiturient Bogdan Kranj, sin našega tovariša Franca Kranjca nadučitelja pri Sv. Barbari v Slovenskih gorah pri Mariboru. Tudi oče je vojak praporščak v 52. letu. Starejši sin Slavko je bil vpoklican takoj ob začetku vojne in je bil že na vseh frontah. Sedaj je na italijanskem bojišču.

Goriške vesti.

—g— Pred goriško izpraševalno komisijo za občne ljudske in meščanske šole v Ljubljani (Dunajska cesta št. 38 II.) se prično v slučaju pristojne privolitve, ki se svoj čas na tem mestu razglasi, prihodnji usposobljenosti izpiti v ponedeljek, dne 23. aprila t. l. Prošnje za pripust naj bodo vsaj do dne 18. aprila v rokah ravnateljstva.

—g— Slovenščina ob sprejemu goriškega deželnega odbora pri cesarju. Mariborska »Straža« poroča z Dunaja: »Poblaščen smo od zanesljive strani, da pričujemo to-le dejstvo, ki bo razveselilo vse Slovence, posebno pa goriške Slovence: Deželni glavar dr. Faidutti je predložil svoj govor, ki ga je nameraval imeti na cesarja pri sprejemu goriškega deželnega odbora, samo v nemškem jeziku. Pred nagovorom pa mu je presvetil cesar povedal, naj se posluži tudi obeh deželnih jezikov, ker je njegova želja tudi v njih odgovoriti. Tako je bil cesar tudi ob sprejemu goriškega deželnega odbora pozdravljen v slovenskem jeziku in je tudi sam v slovenskem jeziku odgovoril. Deželni odbor goriški je to dejstvo v poročilu o sprejemu zamolčal. Zakaj, nam je neumljivo, kajti cesar je hotel vendar pokazati, da ljubi z enako ljubeznijo vse narode svoje širne morarhije in da so mu jeziki vseh njegovih narodov enako mili in dragi. Nihče pa nima pravice, da bi javnosti zakrival žarke njegove ljubezni napram vsem njegovim narodom. Od druge strani pa izvemo, da se je ces. dvojica pri slovenskih članih goriškega deželnega odbora zelo sočutno zanimala za žalostno usodo goriških Slovencev. Tudi bo to v tolažilo našim hudo prizadetim goriškim bratom.«

Tržaške vesti.

—t— Učiteljica Ida Vergna iz Stan-dreža pri Gorici je imenovana za suplentinjo na deški ljudski in meščanski šoli Družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu. Namestništvo pa je imenovalo na tej šoli poslujočo Nikolino Carcovich in Valerijo Čuček, za suplentinji v državni službi namesto dveh vpoklicanih c. kr. učiteljev.

—t— C. kr. učitelj na šoli »Družbe sv. Cirila in Metoda« v Trstu tovariš Emil Adamič se nahaja v ruskem ujetništvu v Taškentu. V pismu, ki smo ga prejeli od njega, posebno toži, da mu manjka dušne hrane — knjig in časopisov ter povprašuje, ali ni mogoče doseči, da bi ujetniki dobivali iz domovine knjige in saj leposlovne liste. Svoje prijatelje in tovariše prosi, da naj se ga večkrat spominjajo s

kakim pismom, ker tako težko pričakuje vesti iz domovine. Posebno pa želi zvedeti novosti v glasbeni literaturi slovenski. Naslov njegov je: Emil Adamič, Voennoplennyi, Taškent, I. polk, Rusija — Azija.

—t— Nemška navtična šola v Trstu. Dunajski mestni svet je sklenil, pridružiti se zahtevi nemškega »Volksrata za Primorje« glede ustanovitve nemške navtične šole v Trstu in se izrekel za ustanovitev štipendij, oziroma brezplačnih mest za to šolo. — Korespondenčni urad omenja, da se bo z ustanovitvijo te šole nudila tudi Nemcem prilika, delovati pri trgovski mornarici, ne le z oziroma na dejanske gospodarske razmere, ampak tudi, da se avstrijski trgovski mornarici da avstrijsko lice.

—t— Slovenska ljudska šola v Škedenju pri Trstu je priredila v soboto dne 10. t. m. šolsko slavnost, pri kateri so vsadili »spominsko lipo« v spomin na sedanji veliki čas. Slavnost se je pričela s sv. mašo v domači cerkvi in na to je sledila šolska slavnost. O lepo uspeli slavnosti nam je obljubljeno daljše poročilo.

Istrske vesti.

—i— Nova hrvatska šola v italijanskih Bokordičih. Kake 3 km od mesteca Svetvinčente v Istri je vas Bokordiči, ki je vedno glasovala z Italijani. Da si zagotovo te glasove, so ustanovili v Bokordičih tudi šolo »Legge nazionale«, pri čemer jim je šel na roko seveda tudi italijanski občinski zastop v Šentvinčentu. Prišla je vojna in razmere so se izpremenile. Lega je bila razpuščena in nje šole je oblast zaprla. Zadnji čas je prišlo do pogajanj med občinsko upravo in »Družbo« zaradi ustanovitve hrvatske šole v hrvatskih Bokordičih. Pogajanja so uspela in šola se je odprla z dnem 1. marca. Počasi dobiva veljavo hrvatska beseda povsod po Istri, kjer ima edino ona domovinsko pravico in kjer se je šopirila italijanščina vključno dejstvu, da je prebivalstvo ali izključno, ali po veliki večini hrvatsko.

Splošni vestnik.

Slika cesarja Karla. Znameniti slikar John Quincy Adams je prvi umetnik, ki je imel priliko, da napravi sliko cesarja Karla po naravi. Po tem novem portretu bodo odlični slikarji napravili kopije z ojnatiimi barvami. Te kopije bodo primerne za slavnostne in sejne dvorane, za korporacije in društva. Čisti dohodek se bo porabil za vojnopreskrbne namene.

Ali bo res? Nekateri nemški listi javljajo iz Lvova: Neki tukajšnji list poroča z Dunaja. V dunajskih parlamentarnih krogih se čuje, da izidejo v najbližjem času naslednje navedbe: Naredba glede novega državnozbornskega pravilnika, naredba glede nemškega državnega in občevalnega reda, naredba o uredbi jezikovnega vprašanja na Češkem in o razdelitvi Češke na okrožja, naredba o odpravi prenešenega delokroga občin, naredba o podržavljenju ljudskih šol in končno naredba o novu upravi na Češkem. Vsemu avstrijskemu učiteljstvu bi bilo ustreženo, če izide edino le predzadnja odredba! To želi in po te odredbi izrepeni vse avstrijsko ljudskošolsko in meščanskošolsko učiteljstvo!

Praški listi poročajo, da bo začel izhajati v Pragi mladočeški list tednik »Narod«, ki ga bo vodil posebni uredniški svet.

Splošna reforma šolstva v Avstriji. V uvodniku »Podržavljenje ljudske in meščanske šole — državna potreba«, ki ga je objavil naš list v 2. letošnji številki z dne 26. januarja 1917 smo opozorili na izjavo Clam-Martincevega ministrstva ob nastopu vlade, kjer povdarja med drugim, da je preosnova ljudske vzgoje v smeri obče izobrazbe nujna; okrepi in utrditi se mora pravna vzgoja doraščajoče mladine in poglobiti v istem pogledu in na vse strani državna misel. Sedaj pa poročajo tudi »Vestnik čeških profesorjev«, da pripravljajo na pristojnih mestih reformo vsega šolstva. Nova vlada, piše omenjeni list, je izjavila v svojem programu, da hoče s preosnovo doseči popolnejšo izobrazbo ljudstva, pravno utrditev mladine in okrepitev državnega mišljenja. Vsakdo mora priznati, da je preosnova ljudskega in meščanskega šolstva nujno potrebna, a zahtevati moramo, da se izvrši ta reforma na narodni podlagi in drugič ne preko onih činiteljev, ki morajo imeti pri šolskem vprašanju prvo besedo, torej ne preko glavnih učiteljev. Prepričani smo, da je vlada poklicala k tozadevnim posvetovanjem, kjer se sklepa o tako silno važni zadevi, kjer se polaga nov kulturni te-

melj avstrijskih narodov, najboljše in večje šolnike ne samo visokih in srednjih, temveč tudi ljudskih in meščanskih šol. Mislimo, da se ne varamo!

»Soldatenzeitung« o nemškonacionalnih zahtevah. »Soldatenzeitung« prav radi citirajo nemškonacionalni listi; zato naj navedemo, kako sodi »Soldatenzeitung« o znanih »vodilih« nemških nacionalcev in nemških krščanskih socialcev. List piše: »16. februarja sta nemški veliki stranki, »Nationalverband« in krščanski socialci, izdali skupen program, ki se mu more že naprej obljubiti — mesto v vojnem muzeju. Rabil bo v neovržen dokaz, da je bilo leta 1917. še veliko pametnih mož, ki so popolnoma prespali svetovno vojno. Program je natančno tako sestavljen, kot bi še bili v letu 1913 pred nedolžnimi volitvami v danes že pravljico a vendar še ne pokopano ljudsko zbornico. Je sicer nekaj govora o vojni v posameznih stavekih, toda ti staveki zvene tako malo po vojni, da se mora človek vprašati, ali ni morda beseda po zmoti zašla v te stavke. O onem, kar se na bojišču misli o bodočnosti Avstrije, kar se tu želi od nje in upa, ni niti sluha niti duha čutiti v tej izjavi. Pač pa se v najklavernejši obliki javlja staro tarnanje, staro beračenje in krovja kupčija, stara razoranost, stara potepenost, ki išče zaščite, namesto da bi vladala in vodila. Spravili so zopet na dan vse ono, kar je Avstrija ob izbruhu vojne kar najhitreje morala vreči v staro železje, da je mogla rešiti svoje življenje, vse ovire vojaške enotnosti države so zopet spravili na dan. Izkratka: program je že nagrobni govor za ono, kar bi moralo priti. Ali pa nagrobni govor za tiste, ki so ga sestavili.«

Razprava o avtonomiji dežel. Pod predsedstvom bivšega pravosodnega ministra dr. Kleina je imela v minulem mesecu »Juridische Gesellschaft« zborovanje, na katerem je bila razprava o avtonomiji dežel. Zanimiv je govor, ki ga je imel ob tej priliki dvorni svetnik Šuklje, ker je razpravljal tudi o narodnostnem vprašanju. Povdarjal je, da avtonomno uradništvo ne zaostaja za državnim uradništvom in se je bavil z usodami deželnih zakonov, ki je podobna usodi državnih zakonov. Opozarjal je na to, da vplivajo velikost deželnih odborov, početje klubov in brezvezni monologi na zakonodajo tako, da so predloženi zakonski načrti časih boljši od sprejetih, trdil je pa mirno glede avtonomnega uradništva, da je storilo mnogo in velike stvari, kar bi se pri birokratičnem vodstvu ne moglo doseči. Opozarjajoč na razmere na Kranjskem, tako n. pr. glede pomanjkanja pitne in druge vode, je govoril o velikih delih dež. zbora in deželnega odbora v letih 1908 do 1913. Vzlic temu ni nikak čestilec sedanjih razmer in se ne more izreči za zdaj veljavno avtonomijo. Tako državna kakor avtonomna uprava je slaba in če hočemo imeti bogatejše sadove, se ne moremo zadovoljiti s posameznimi in malimi paliativi. Pač je pa res, da je za najbližji čas opustiti preveč daleč segajoče reforme. Naša dežela bo po tej vojni vsled velikanega napora sil oslabljena in izčrpana. Vse to pa ne ovira, da pridemo na jasno glede temeljev in vodilnih smeri reforme. V poštev pride sledeče: Kar se tiče občin, je mnogo pritožb. Zlasti se pri malih občinah opozarja, kako veliko je breme njihovega delokroga. Predlogi komisije za reformo obsegajo mnogo uvaževanja vrednega materiala. S kmetijskimi občinami je treba drugače ukreniti, kakor z mesti. Delokrog prvih naj bo omejen na samostojni delokrog in naj se izločijo lokalne policijske stvari. Kar se tiče okrajja, se naglašja, da je njegov načelnik centralni organ ali naj to bo, seveda s pogojem, da se čuti člana uradništva in je dobro pozna. Obseg okrajja je pač prevelik. V tem oziru se pridružuje govornik mnenju profesorja Brockhausena, ki smatra sodni okraj merodajnim. Nadalnje vprašanje je, če je politično uradništvo zmožno, opravljati to službo. Večina je gotovo za to zmožna, toda nobene garancije ni, da se ni preveč oddaljila od praktičnega življenja. Govornik sodi, da bi se temu odloženoglo s povzetenjem lajkov (proti tej komendaciji sta se doslej izrekla baron Härtl in Redlich), med katere naj bi se vzeli tudi zastopniki delavstva. Omenivši argumente grofa Schönborna (lajki bodo samo statisti) in nasprotno argumente barona Härtla je govornik izrekel mnenje, da bodo za privzete tega elementa po vojni tehtni vzroki. Ljudem, ki so prebili toliko mesecev v strelskih jarkih ali v ujetništvu, ne bosta imponirala okrajni glavar in orožnik. Sicer pa imamo napram njim tudi dolžnost, jim odpreti vrata v upravo. Kako daleč naj sega ta zveza, naj danes še ne bo izrečeno. Za prvi čas bi bilo morda priporočljivo, da se lajkom ne da odločilni glas. Glede tehniških vprašanj, za

kateri bi bil tako urejen okraj premajhen, je govornik mnenja, da bi se moglo nastaviti organe, ki bi ex currendo podajali svoje mnenje. Kar se tiče okrožij je govornik mnenja, da ta uredba v malih deželah (Bukovina, Kranjska, Koroška) ni potrebna. V večjih deželah, kakor na Češkem, je pa tudi v interesu češkega naroda, da akceptira razdelitev na okrožja. Vpoštevaje stare uredbe je uvedbi razdelitev na okrožja z največjim ozirom na narodnostne razmere in bi govornik raje videl, če bi se razdelitev izvršila po teritorialnem in ne po osebnem principu. Na čelo takega okrožja naj bo postavljen okrožni glavar in kombinirana okrožna vlada. Kar se tiče dežel je govornik kot bivši deželni glavar proti dvojni upravi, katera je — kakor je dokazal z izgledi iz svojega lastnega delovanja — draga in počasna. Z dostikrat brez koristno potratno moči se oškoduje tudi javni interes. V zvezi s tem je povdarjal, kako malo je pritožb o pristranosti deželnih odborov, katero dejstvo je glede Češke pribil posebno grof Schönborn. Kar se tiče Kranjske, je govornik popisal razmere drugače. Splošno je po govornikovem mnenju naziranje, da sta državna in atonomna uprava emanacija iste državne misli. Treba je torej upravo združiti in postaviti na čelo dežele na Češkem na primer višjega deželnega maršala, na Nižjem Avstrijskem deželnega maršala, na Kranjskem deželnega glavarja. Govornik je tu omenil določbe kromeriškega načrta § 104 in 105. V vladi naj bo polovica uradnikov po poklicu, drugo polovico pa naj tvorijo izvoljeni zastopniki deželnega zbora. S tem bo tudi onemogočena enostranost, ki se pojavlja v marsikaterih deželnih odborih. Vrh tega pa naj bi se morda v obliki državne okvirnega zakona preskrbelo za varstvo narodnih manjšin, katerim bi se priznal eksistenčni minimum. Sklicuje se na zgodovinska, politična raziskovanja ekscelece Pattaia je menil govornik, da je zemljepisna konstelacija dosti merodajnejša. Glede uredbe Češke je spominjal na besede Palackega iz Kromeriškega načrta, kjer je rečeno, da je Češko kotel, ki se ne da deliti, ne da bi bil uničen. Na vprašanje ekscelece Pattaia, zakaj se nista izrekli Štajerska in Koroška za razdelitev po okrožjih, je govornik opozoril na izvajanja Krainza (Springerjevi protokoli) kateri nagibi žive še danes. Tudi je govornik spominjal, da sta na vseučilišču v Gradcu, ki je bilo ustanovljeno za Notranjo Avstrijo, torej tudi za Slovence, predavala Skedl in Krainz v slovenskem jeziku. Slovenske učenjake kličejo zdaj na nemška vseučilišča (Zarnik — Würzburg, Žizek — Frankobrod ob Majnu, Murko — Lipsko), v Gradcu pa trpe samo slavistiko. Eksceleca Pattaia misli, da bi združena uprava, dana Slovincem, povzročila, da bi se ti kakor klin porinili med Nemško - Avstrijo in med Adrijo. Temu nasproti je menil govornik, da so Slovinci v sedanji vojni dokazali, kako dragocen element so. Dali so svoje življenje za Avstrijo in za svojo podedovano slovensko grudo in ne za kako Nemško-Avstrijo.

Razgled.

— Patriotična vzgoja mladine. Domo-bransko ministrstvo se resno bavi z vprašanjem, kako povzdigniti in pospešiti patriotično vzgojo mladine. V Gradcu je stotnik Kaltschmidt izjavil, da nečejo mladine predčasno spraviti pod vojaški »drill« in iz nje dobivati vojake, ampak gre le za telesno okrepitev in duševno vzgojo v patriotičnem smislu. Nižjeavstrijska, Češka, Moravska in Šlezija imajo že take organizacije, sedaj pridejo na vrsto tudi ostale kronovine. Pri tej vojaški vzgoji pride v poštev 2:3 milijona ljudskih šolarjev, 1:2 milijona ljudski šoli odraslih dečkov v starosti 15 do 17 let in okoli 300.000 srednješolcev. Med temi je okoli 100.000 srednješolcev 15- do 17letnih, in ti so posebnega pomena za vojaško izobrazbo in vzgojo.

— Šolstvo v Črnigori. Naša vojaška uprava v Črnigori se veliko prizadeva, da povzdigne črnogorsko šolstvo. Izmed izdanih odredb naj jih omenimo le nekaj. Po vseh ljudskih šolah se morajo učenci brezpogojno naučiti brati in pisati tudi v latinici. Pouk v veronauku morajo izvrševati le učiteljske moči dotične veroizpovedi. Ljudske šole so prvič mešane, drugič posebej za dečke in posebej za deklice, tretjič nadaljevalne šole. Vsaka šola mora imeti, če le mogoče, dobro urejen šolski vrt in polje za kmetiške poizkuse. V nadaljevalnih šolah je treba učenca seznaniti z umnim obdelovanjem polja, z namakanjem in gnojenjem zemlje, z umno sadjerejo itd. Gimnazije še niso odprte,